

Prof. Miikka Ruokanen:

SAARNA HELSINGIN TUOMASMESSUSSA 26.11.2017

Tuomiosunnuntai

Sisaret ja veljet Jeesuksessa Kristuksessa. Tänään saarnani ei ole Raamatun yksittäisen tekstin selitystä, vaan se on temaattinen opetussaarna, jonka aiheena on:

“Reformaatio 600 vuotta: Mikä uskonpuhdistuksessa on sellaista, että sitä kannattaa vielä sadankin vuoden päästä juhlia?”

Tänään on kirkkovuoden viimeinen sunnuntai. Vuosi sitten, kun tämä nyt päättyvä kirkkovuosi alkoi, alkoi samalla uskonpuhdistuksen eli reformaation 500-vuotismuiston juhluvuosi. Nyt tämä juhluvuosi päättyy. Voimme hyvällä syyllä kysyä: Mikäli Herramme tulemus vielä viipyy ja maailma pysyy pystyssä, viettävätkö meidän lapsenlapsemme lapset reformaation 600-vuotismuistoa sadan vuoden päästä? Mikä reformaatiossa on sellaista kestäväää, että sitä mitä todennäköisimmin tullaan muistamaan ja juhlimaan vielä sadankin vuoden päästä?

Reformaatio 500 vuotta sitten puolusti ja vahvisti monia tärkeitä kulttuurisia ja yhteiskunnallisia muutoksia, kuten esim.: omantunnon ja uskonnon vapaus, kansallisvaltioiden synty, kansanopetus, taloudellinen yritteliäisyys, ahkeruus, rehellisyys, vähäosaisista huolehtiminen, tasa-arvo, demokratia jne. Lutherin itseymmärrystä kuvaa se, että hän vaihtoi sukunimensä: Hänen isänsä oli kaivosalan yrittäjä Hans Luder; Luder tarkoittaa ”lurjus” tai ”lutka”. Luther otti kreikankielestä johdetun nimen: *eleutheros*, ”vapaa”, latinaksi mukautettuna *Lutherus*. Hän käsitti olevansa vapaa tunnustamaan sitä uskoa, johon hänen ymmärryksensä, sydämensä ja omatuntonsa sitoutui.

Kuitenkin reformaattorit itse ymmärsivät, että heidän tärkein tehtävänsä ei ollut kulttuurinen tai sosiaalinen uudistus. Pääpaino oli toisaalla: **”Jeesuksen Kristuksen puhtaana evankeliumin puolustus”**. Martti Lutheria tullaan sadankin vuoden kuluttua muistamaan ja juhlimaan sen vuoksi, että hän puolusti kirkasta näkemystä Jumalan armosta. Me tunnistamme reformaation ydinopetuksen *sola*-iskusanoista: *sola gratia*, yksin armosta; *sola fide*, yksin uskon kautta, *solum propter Christum*, yksin Kristuksen tähden; ja tämän kaiken opimme yksin Jumalan sanasta, *sola Scriptura*.

Miksi evankeliumia tuli 500 vuotta sitten puolustaa? Mikä kirkossa, sen elämässä ja opetuksessa oli mennyt vikaan? Luther ja hänen kollegansa taistelivat **kahta rintamaa vastaan**.

1 Vain Pyhä Henki voi luoda uskon

Ensimmäinen niistä oli vapautta korostavien myöhäiskeskiajan nominalismi-nimisen filosofian ja teologian sekä humanismin opetus ihmisen **vapaasta tahdosta**. Nämä opettivat: Jumala on reilu ja oikeudenmukainen Jumala, hän on tehnyt ihmiskunnan kanssa **sopimuksen**, jonka mukaan *”Jumala ei kiellä armoansa niiltä, jotka ensin tekevät voitavansa”*.

Jumala ei pakota ihmistä mihinkään, hän kunnioittaa ihmisen vapautta ja odottaa, että ihminen tekee aloitteen ja vapaasti ja katuvaaisena kääntyy Jumalan puoleen hänen armoaan etsien. Jumala odottaa sinulta vain pienintä mahdollista katumuksen mielenliikettä. Katumattomuus on ainut synti, joka kadottaa ihmisen. Näin ihmisiä rohkaistiin ripille ja aitoon kristilliseen mielenlaatuun ja elämään.

Ihmisen minimaalisen pieni aloite saa aikaan sen, että Jumala ottaa ihmistä kohden suuren askeleen – aivan kuten Jumala on ihmistä suurempi, niin on myös hänen vastareaktionensa mahtavampi. Ihmisen osuus on vain 0.1% ja loput 99.9% Jumalan. Ihmisen oma vapaa ratkaisu on kuin kolikko peliautomaattiin: yksi pieni kolikko voit tuottaa suuren palkinnon, mutta ilman tuota kolikkoa ei tapahdu yhtään mitään. – Kaikki siis riippuu sinusta.

Luther piti ajatusta ihmisen vapaasta ratkaisusta omavanhurskautena. Vaikka ihmisen osuus olisikin vain 0.1%, silti kaikki riippuu juuri tästä, ilman sitä ei tapahdu mitään. Luther kysyy: ”Jos kaikki riippuu näin vähästä, miksi tämä vähä saa kuitenkin koko palkinnon?” Toisekseen, ja vielä tärkeämpänä, Luther piti opetusta ihmisen vapaasta ratkaisusta **epätotena**, meidän **kokemuksemme vastaisena**. Ihminen on kyllä vapaa yhteiskunnallisessa elämässä, hän voi vapaasti solmia ihmissuhteita, tehdä eettisiä valintoja, käydä kauppaa, harjoittaa politiikkaa, harrastaa tieteitä ja taiteita jne.

Mutta niissä asioissa, jotka ovat hänen **”yläpuolellaan”** ihminen EI ole vapaa: Me emme voi tahdonvoimallamme lakata tekemästä syntiä; et voi sanoa: Nyt en enää koskaan tunne mitään himoa, vihaa tai epätoivoa. Nyt en enää koskaan valehtele, petä tai ole epärehellinen. Minä

lakkaan olemasta ylpeä ja itsekeskeinen. Luther vertaa ihmisen tilaa villin pedon elämään: **Eihän peto voi lakata olemasta peto**, se ei voi itse itseänsä kesyttää ja muuttaa luonnettansa ja astua vapaaehtoisesti häkkiin tai narun nokkaan. Ei – me emme voi itse muuttaa pedon luonnettamme!

Ihminen ei myöskään voi myöskään omalla tahdonvoimallamme päättää, että ”nyt uskon Jumalaan, nyt uskon Jeesukseen”. **Ihminen ei itse voi luoda omaa uskoansa**, siirtyä meille niin ominaisesta epäuskon tilasta uskon tilaan. **Vain Jumalan Pyhä Henki on se voima, joka voi muuttaa ihmissydämen ja mielen!** Ensin tulee Pyhän Hengen vaikuttava työ, ensin annetaan Jumalan armo. Kun Jumalan Henki ja armo astuvat sisälle ihmissydämeen, syntyy usko, usko on Jumalan Hengen antama lahja. ”Yksin uskosta” ei ole ihmisen psyykkinen suoritus, vaan yksinomainen Pyhän Hengen lahja.

Mitä ihminen sitten Lutherin mukaan voi tehdä tullakseen uskoon? **Ei mitään! Ihmisen tehtävänä on pudota alaspäin**, tuhoutua. Jokainen ihminen on uskonnollisesti **salaylpeä**, hän kuvittelee jollain keinoin voivansa lähestyä ja miellyttää Jumalaa. Jokainen ihminen on luonnostaan **omavanhurskas**. Jotta Pyhä Henki voisi tulla ihmissydämeen, Jumala antaa ihmisen salaylpeyden **tuhoutua**. Näin hän antaa meidän joutua **epätoivoon** omasta pelastuksestamme.

Se, joka tulee **epätoivoiseksi ja katkeraksi** siitä, ettei voi tehdä itsestään uskovaista tai parempaa ihmistä, on – paradoksaalisesti – juuri **lähimpänä armoa!** Kun ihmisen oma käsitys itsestä hyvänä ihmisenä, käsitys omasta hurskaudesta ja kelvollisuudesta tuhoutuu, hän tipahtaa **tyhjän päälle - armon varaan**. Ihmisen murtuminen ja **särkyminen** tuo tilaa Jumalan armolle, Isän ja Kristuksen Pyhälle Hengelle – Kolmiyhteinen Jumala voi astua sisälle sydämeesi! Lutherin mukaan uskon synty on aina **valtava ihme**, täydellinen Jumalan lahja, jota ihminen ei voi ymmärtää eikä hallinnoida. Kuten Jumala loi maailmankaikkeuden tyhjästä, samoin hän **luo uskon ”tyhjästä**.

2 Syyllinen julistetaan syyttömäksi ja Kristus käy taloksi syntiseen

Toinen rintama, jolla Luther ja muut uskonpuhdistajat taistelivat oli keskiajan skolastisen teologian muodostama oppi syntisen vanhurskauttamisesta. Aristoteleen filosofiaan nojaten Tuomas Akvinolainen ja muut kuuluisat keskiajan teologit olivat jo 300 vuotta ennen reformaatiota hahmottaneet armo-opin, jonka mukaisesti syntinen tulee Jumalan

hyväksymäksi eli vanhurskautetuksi, kun hän **Jumalan armon ja oman myötävaikuttamisensa vaikutuksesta muuttuu olemukseltaan paremmaksi**. Syntistä ei vain julisteta vanhurskaaksi, Jumalalle kelpaavaksi, vaan hänet **tehdään** vanhurskaaksi.

Ensin Jumala sakramenttien kautta vuodattaa syntiseen armonsa, joka vapauttaa ihmisen tekemään yhteistyötä, ko-operaatiota, armon kanssa. Mitä enemmän **ihminen ko-operoi armon kanssa**, sitä rakastettavammaksi hän tulee Jumalan silmissä ja sitä enemmän Jumala jälleen vuodattaa häneen armoaan. Näin ihmisen sielu alkaa puhdistua ja ihminen alkaa parantua ja nousta takaisin siihen Jumalan kaltaisuuteen, johon hänet alun perin luotiin. Ihmisen **kyky rakastaa** Jumalaa ja lähimmäistä lisääntyy, ihminen muuttuu olennaisesti paremmaksi. Ja juuri **tämän muutoksen perusteella** ihminen vanhurskautetaan eli otetaan Jumalan lapseksi ja ikuisen elämän perilliseksi.

Nyt Luther hyökkäsi tätäkin oppia vastaan, hän näki tämänkin **omavanhurskautena**, ihminen pelastuu sen nojalla, millaiseksi hän **muuttui**. **Pelastuksen keskipisteessä on ihmisen muutos**, tosin Jumalan armon avittamana. Paavaliin ja kirkkoisä Augustinukseen nojaten Luther tuo esille kokonaan toisenlaisen vanhurskauttamisopin: Vain Jeesuksen **Kristuksen oma persoonallinen pyhyys** on se ominaisuus, jonka nojalla syntinen voi tulla Jumalalle kelpolliseksi.

Jos Kristus on sinussa, sinussa on hänen (1) **ristinuhriinsa** tuottama kaikkien syntien sovitus ja **anteeksiantamus**, sinussa on (2) **hänen henkilökohtainen pyhyytensä**, ja kun hän (3) **ylösnoussut** on sinussa, sinussa on hänen **ikuinen, kuolematon elämänsä**. Näin pelastava vanhurskaus on **täysin VIERASTA vanhurskautta**, Kristuksen vanhurskautta, **hänen ominaisuutensa**, ei sinun oma ominaisuutesi. Kääntäen: Vaikka olisit maailman hurskain, nöyri ja rakastavin ihminen, mutta Kristus EI ole sinussa, sinä et voi olla Jumalan edessä vanhurskas, hänelle kelpaava.

Vielä tarkentaen: Kristuksen vieraalla vanhurskaudella on **kaksi ulottuvuutta**, kuten kolikolla on kaksi puolta: (A) Yhtäältä se on **oikeudellinen tapahtuma**: Jumalan tuomioistuimessa tapahtuva **syllisen julistaminen syyttömäksi** Kristuksen ristinuhriin ja sijaiskärsimyksen nojalla. – Näinhän tapahtuu esim. ripissä. - Ristillään Jeesus maksoi ”äärettömän hinnan”, oman ”verensä hinnan” ihmiskunnan vapauttamiseksi syllisyydestä. “Jo **yksi pisara** Kristuksen pyhää verta sovittaa maailman kaikki synnit”, Luther sanoo ja jatkaa: “**Yksi pisara Jumalan Pojan verta on kallisarvoisempi kuin koko maailmankaikkeus**”. – Ajattele, millaisen mittaamattoman kalliin lahjan saat tänäänkin

Pyhällä Ehtoollisella! - ”Minä upotan itseni Kristuksen haavoihin, vereen, kuolemaan, ylösnousemukseen ja voittoon”, hän toteaa.

(B) Kolikon toinen puoli: Kristus ei vain lähetä ristinsä anteeksiantamuksen lahjaa meille jostain etäältä, vaan hän itse ristinlahjoineen, synnin, kuoleman ja Saatanan voittaneena ylösnousseena Herrana **käy taloksi meihin. Lahjoittaja ja hänen lahjansa saapuvat meihin samanaikaisesti.** Ja kun Kristus on meissä persoonallisesti läsnä, myös **hänen oman persoonansa pyhyys ja hänen katoamattomuutensa** ovat meissä meille annettuja lahjoja. ”Sydämessä asuva Kristus on se kristillinen vanhurskaus, jonka tähden Jumala lukee meidät vanhurskaiksi ja lahjoittaa ikuisen elämän”, Luther toteaa.

Luther puhuu ”**iloisesta vaihdosta**” ja **kahden persoonan, syntisen ja Kristuksen intiimistä YHTYMYKSESTÄ**, hengellisestä avioliitosta, jossa puoliset saavat lahjaksi toistensa ominaisuudet: Kristuksen ominaisuudet, hänen vanhurskautensa ja pyhyytensä annetaan minulle, ja minun ominaisuuteni, saastaisuus, syyllisyys, kuolema annetaan Kristukselle. ”Kristuksen täytyi tulla suurimmaksi varkaaksi, murhaajaksi, avionrikkojaksi, ryöstäjäksi, valehtelijaksi ja jumalanpilkkajaksi, joka on koskaan elänyt maan päällä. Hän kantaa ihmisten synnit ruumiissaan, ei siksi että hän olisi ne tehnyt, vaan siksi että otti meidän syntimme päälleen sovittaakseen ne verellään ja tuhotakseen ne. Hän omaksui meidän syntisen persoonamme ja antoi meille oman puhtaan ja voittoisan persoonansa. Kristus ottanut päälleen meidän ominaisuutemme ja pannut meidän päällemme oman vanhurskautensa. Kristus ja minä olemme tulleet **yhdeksi persoonaksi.**” ”Kristuksesta ja minusta tulee ikään kuin **yksi ruumis Pyhässä Hengessä.**” Näin siis Luther.

Kristus ottaa omakseen ihmisen syntisen persoonana ja lahjoittaa hänelle oman vanhurskaan persoonansa. Tämä merkitsee osallisuutta Jumalan omaan olemukseen Kristuksessa, hänen pyhyyteensä, rakkauteensa, ikuisen elämänsä. Näin me Kolmiyhteisen Jumalan temppeleinä **reaalisesti osallistumme** Jumalan olemukseen ja elämään. ”Me tulemme täyteen Jumalaa, sinä tulet **täyteen Jumalaa,**” sanoo Luther.

3 ”Kristuksen Hengen hallitus” muuttaa syntistä

Kolmas ulottuvuus Lutherin armo-opissa on **pyhitys.** Luterilaisuutta on moitittu **veltoksi** uskonnoksi: ihminen jätetään syntikurjuuteensa voittelemaan, mitään edistystä tai muutosta

ei tapahdu. Tällainen kuva on varmasti aika tosi. Mutta Luther itse ei opeta näin. Hänen mukaansa vanhurskautettu syntinen, jonka sydämessä asuu Jeesus Kristus Pyhässä Hengessään - eli joka itse asiassa on **Kolmiyhtheisen Jumalan talo ja asuinsija**: onhan Kristuksen Henki samalla Isän Luojan Henki – on vedetty koko **elämän kestävään muutos- ja kasvuprosessiin**. Jumala ei hyväksy meitä lapsikseen tämän muutoksen vuoksi, vaan koska hän on JO ottanut meidät lapsikseen ja asuu Hengessään meissä, hän haluaa muuttaa meidät oman hyvyytensä kanaviksi ja instrumenteiksi tässä maailmassa.

Pyhityksen sisältönä on se, että meissä asuva Isän ja Kristuksen **Henki saisi enemmän tilaa ja hallintavaltaa**. Tämän seurauksena meidän kykymme rakastaa Jumalaa, ihmisiä ja koko luomakuntaa lisääntyy. Pyhä Henki on Jumalan olemus, jumalallinen rakkaus. Kun Pyhä Henki täyttää meidät, me täytymme tällä rakkaudella. Luther käyttää tässä jälleen vertauskuvaa **pedosta**: Meissä oleva vanha Aatami ja Eeva, itserakas, kateuteen, vihaan, himoon ja epätoivoon taipuvainen vanha luontomme eivät koskaan häviä kokonaan. Meissä on elämän loppuun saakka Pyhän Hengen ja lihan välinen ristiriita ja taistelu. Mutta tuo **peto**, vanha luontomme, voidaan laittaa rautoihin tai häkkiin, siten ettei se enää riehu kuten ennen.

Näin ”hallitsevasta synnistä” voi tulla ”**hallittu synti**”. Kuka sitä syntiä sitten hallitsee? Luther vastaa: ”**Kristuksen Hengen hallitus**” meissä taistelee lihaamme vastaan ja saa aikaan muutoksen. Isämme ja Vapahtajamme Pyhä Henki haluaa täyttää meidät ja johtaa meitä päivittäin toteuttamaan Jumalan hyvää tahtoa elämässämme. Se, että rakastamisen kyky lisääntyy kristityssä ei merkitse, että hän itse muuttuu olemukseltaan paremmaksi, vaan hän on vain Pyhän Hengen, Jumalan oman rakkauden tyhjä instrumentti, jonka kautta Isän ja Kristuksen Henki meidän kauttamme rakastaa muita. Tulemme enemmän ”**Kristuksen kaltaisiksi**” kun tulemme enemmän hänen Henkensä hallitsemiksi.

Usein kuulemme sanottavan: Jumalan anteeksiantamus antaa meille uuden mahdollisuuden aloittaa alusta. Armo kääntää puhtaan sivun elämäämme. Näin onkin; mutta kyse on vielä **enemmästä**. Nimittäin heikkouttamme helposti toistamme samat virheet ja taas sotkemme puhtaan sivun. Tarvitsemme **muutosvoimaa**, Pyhän Hengen voimaannuttavaa vaikutusta, jotta emme enää retkahtaisi samaan rapakkoon ja saastaan.

Hyvät ystävät.

Reformaation, erityisesti Lutherin, **armo-opin kolme ulottuvuutta** ovat Raamatun opetuksen ydintä:

1. Vain Pyhä Henki voi luoda meissä uskon.
2. Ihminen ei tule Jumalalle kelvolliseksi ja Jumalan lapseksi siksi, että hän itse muuttui paremmaksi, vaan siksi, että hänen sydämessään asuu Pyhässä Hengessä Jeesus Kristus. Hän on omassa persoonassaan pyhä ja vanhurskas ja hän on käynyt taloksi syntiseen tuoden mukanaan ristinuhrin anteeksiantamuksen ja ylösnousemuksen katoamattomuuden.
3. ”Kristuksen Hengen hallitus” meissä voimaannuttaa meidät muutokseen: rakastamaan entistä enemmän Jumalaa ja lähimmäistä, palvelemaan koko ihmiskuntaa ja olemaan evankeliumin valona ja suolana kaikkialla.

Näistä kolmesta syystä meidän lastenlastemme lapset tulevat juhlimaan reformaatiota ja muistamaan Martti Lutheria vielä sadankin vuoden kuluttua. Näin siitäkin huolimatta, että luterilaisia maailman väkiluvusta on vain 1% ja kaikista kristityistäkin vain 3%. Mutta Lutherin Raamattuun pohjaavan armo-opin vaikutus on tätä paljon laajempi: **Ekumeenisen vuorovaikutuksen** kautta reformaation hedelmistä nautitaan kaikkialla kristikunnassa.

Tästä erinomaisena esimerkkinä on vuonna 1999 luterilaisten kirkkojen ja katolisen kirkon hyväksymä *Yhteinen julistus vanhurskauttamisopista*, jossa esiintyvät kaikki tässä saarnassa mainitsemani Lutherin armo-opin elementit. Maailman metodistit ja reformoidut eli kalvinistit ovat myös jo hyväksyneet tuon sopimuksen. Anglikaanit tulevat pian myös mukaan. Keitä vielä, emme tiedä. Jumalan armo, syntisen vanhurskauttaminen, on kristillisen uskomme ytimessä, ja sen kirkastamisessa on meitä suuresti auttanut Martti Luther ja reformaatio.

Aamen.

Vapaa rukous.

Apostolinen uskontunnustus.